

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Інвестиції є важливим джерелом економічного розвитку будь-якого підприємства чи країни. Інвестиційна активність значною мірою залежить від інвестиційного клімату, а для визначення основних вимог до його характеристик слід встановити основні тенденції, які мали місце в економіці країни. Україна впродовж багатьох років характеризується низьким рівнем інвестиційної активності та інвестиційної привабливості. Питання активізації інвестиційних процесів в Україні неодноразово досліджувались у роботах автора [1 – 3]. Однак важливість досліджуваних процесів зумовлює потребу у постійному їх моніторингу у контексті зміни негативних тенденцій.

Для об'єктивної оцінки інвестиційних процесів традиційно використовують декілька ключових показників: а) частку інвестицій у ВВП, яка характеризує тип моделі економічного розвитку країни; б) загальну динаміку обсягу інвестицій, в тому числі за рахунок різних джерел; в) обсяг інвестицій з розрахунку на одну особу (одного зайнятого).

Рівень інвестиційної активності країни за відносним показником частки капітальних інвестицій у ВВП (рис. 1) не в повній мірі відображає активність модернізаційних процесів, однак дозволяє визначити важливі тенденції, зокрема переходу до інвестиційної чи інноваційної моделі розвитку. Так, рівень інвестиційної активності розвинених країн світу за відносним показником їх частки у ВВП складає 20 – 30 %. Протягом 2009 – 2014 рр. цей показник в Китаї не опускався нижче 47 – 48 %. На фоні цих значень показник в Україні на рівні нижче чи дещо вище 20 % свідчить про однозначну невідповідність і загальносвітовим тенденціям, і моделі пріоритетного інвестиційного розвитку.

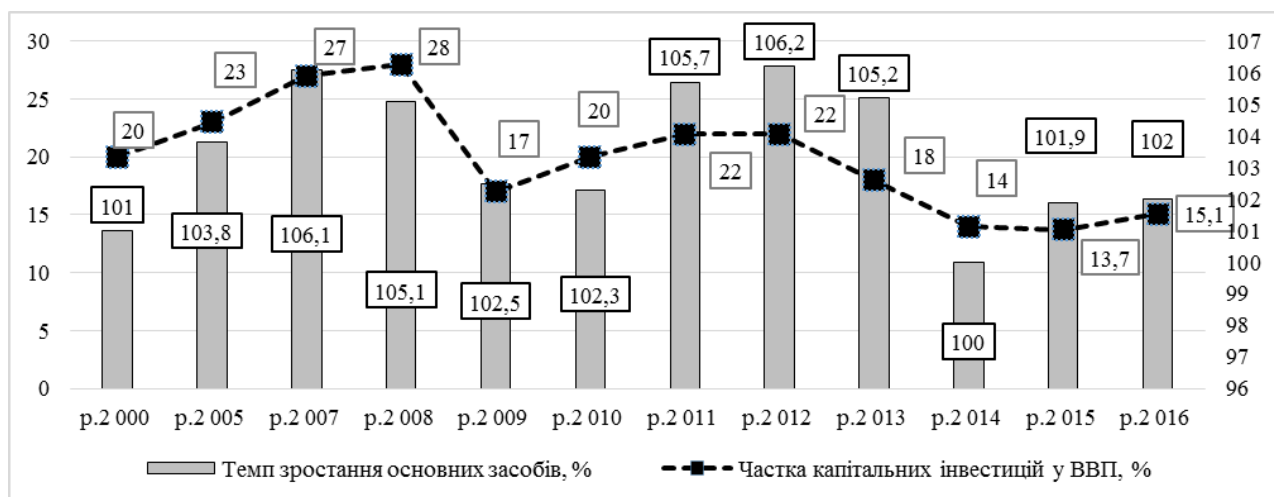

Рис. 1. Частка капітальних інвестицій у ВВП, 2000 – 2016 рр., %

Джерело: побудовано за даними [4]

Результатом такої інвестиційної активності національної економіки є низькі темпи модернізації виробничого потенціалу, підтвердження чого є той факт, що середньорічна динаміка величини основних засобів за досліджуваний період (2000 – 2016 рр.) складала всього 103,5 %, що за величиною відповідає рівню розвинених країн світу, які досягнули певного рівня капіталозабезпеченості та підтримують модернізацію основного капіталу забезпечуючи 3 – 5 % середньорічного приросту. Країни, що розвиваються, на етапі індустріалізації забезпечують середньорічні темпи приросту на рівні 25 – 30 % впродовж

10 – 15 років. Цей період можна вважати етапом активної індустріалізації, яка здійснюється за рахунок максимальної мобілізації всіх інвестиційних ресурсів, та передбачає формування основного капіталу, перш за все, у базових галузях. З часом цей показник знижується до рівня 10 – 15 % та свідчить про другий етап індустріалізації, завдання якого полягає у розвитку стратегічно-значимих або пріоритетних галузей.

Важливою складовою аналізу рівня інвестиційної активності національної економіки є дослідження структури джерел фінансування (табл. 1).

Таблиця 1

Структура джерел фінансування капітальних інвестицій, 2007 – 2017 рр., %

Джерела	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Кошти державного бюджету	6,8	5,7	4,3	5,8	7,1	6,3	2,5	0,7	2,4	2,3	1,7
Кошти місцевих бюджетів	4,2	4,6	3,1	3,4	3,4	3,2	2,8	2,6	5,0	7,1	5,1
Власні кошти підприємств	58,6	59,3	66,1	60,8	58,6	59,2	63,4	71,5	67,4	69,4	74,3
Іноземні інвестиції	3,3	3,0	4,2	2,1	2,8	1,1	1,6	2,7	3,1	2,9	1,5
Кредити банків	15,2	15,8	13,3	12,3	16,3	16,1	14,8	10,5	7,3	7,1	5,2
Інші джерела	11,9	11,6	9	15,6	11,8	14,1	14,9	12	14,8	11,2	12,2
Підприємства, які одержали прибуток, %	67,5	62,8	60,1	59,0	59,2	64,5	65,9	66,3	73,7	73,4	73,4

Джерело: побудовано за даними [4]

Структура фінансування капітальних інвестицій в Україні має такі особливості:

1. Власні кошти підприємств та організацій є основним джерелом фінансування капітальних інвестицій, на яке припадає 60 – 74 % від їх загальної величини. Така ситуація у повній мірі відповідає світовим тенденціям, однак той факт, що основою для формування підприємствами власних капітальних інвестицій є прибуток, при цьому частка підприємств, які одержували прибуток складає від 59 до 73 % свідчить про те, що третина українських підприємств не має прибутку, а отже не здатна фінансово забезпечити інвестиції, тобто є підприємства, які впродовж тривалого часу не здійснюють модернізації виробничих потужностей.

2. Кредити банків в умовах розвинених ринкових відносин стають важливим та економічно-привабливим джерелом фінансування модернізаційних процесів, оскільки надаються на довгостроковій основі та під порівняно низькі відсотки. Однак в Україні, враховуючи фрагментарність та нестійкість розвитку банківського сектору, який до цього часу не виконує основну функцію – кредитування економіки, частка цього джерела не лише порівняно низька, але й суттєво зменшилась впродовж досліджуваного періоду до 5 – 7 %.

3. Роль держави, як інвестора, залишається в кількісному вираженні на рівні 7 – 10 % від загального обсягу, однак відбувся певний перерозподіл між державним бюджетом та місцевими бюджетами у зв'язку з реалізацією реформи з децентралізації.

4. Частка іноземних інвестицій складає в межах від 1 до 4 %, що свідчить про низький рівень залучення іноземних інвесторів в Україну.

Загалом кількісні та структурно-якісні характеристики інвестиційних процесів в Україні не відповідають стратегічним завданням модернізації та свідчать про обмежені можливості формування та залучення достатнього обсягу фінансових ресурсів.

Список літератури

1. Касич А. О. Зміст та завдання державної інноваційно-інвестиційної політики України / А. О. Касич // Схід. – 2005. – № 6 (72). – С. 3 – 9.
2. Касич А. О. Нові підходи до методики аналізу інвестиційної діяльності / А. О. Касич // Ефективна економіка, 2011. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=493>.
3. Касич А. О. Теоретичні і методичні основи аналізу внутрішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності / А. О. Касич // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3 (117). – С. 243 – 250.
4. Офіційний сайт компанії Державної служби статистики України [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.